
कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

८५

॥सप्तमपंचिकाप्रारंभः॥ श्रीरामचंद्र समर्थ॥

॥श्रीगणेशाय नमः॥ हरिः ॐ म्॥ ॥श्री॥ अथातः पक्षोर्विभक्तिस्तस्य विभा
गं वक्ष्यामो हनूसजिह्वे प्रस्तोतुः नैयन वक्षसु उद्गातुः कण्ठः काकुद्रः प्रतिहर्तुर्दक्षि
णाश्रोणि होतुः सव्या ब्रह्मणो दक्षिणं सक्थि मैत्रावरुणस्य सव्यं ब्राह्मणाच्छं
सिनो दक्षिणे पार्श्वे सासमेच्छ्वयोः सव्यमुपगातॄणां सव्योंसः प्रतिप्रस्थातुर्द
क्षिणं दोर्नेष्टुः सव्यं पोतुर्दक्षिण ऊरुरच्छावाकस्य सव्य आग्नीध्रस्य दक्षिणो
बाहुरात्रेयस्य सव्यः सदस्यस्य सदंचानूकं च गृहपतेर्दक्षिणौ पादौ गृहपते
र्व्रतप्रदस्यौष्ठ एनयोः साधारणो भवति जिह्वा गृहपतेरेव प्रतिष्ठ्या ज्ञापयनींप
स्य सव्यौ पादौ गृहपतेर्भार्यायै व्रतप्रद॥

राम

ग्रावस्तुत स्मिन्नश्चे
व कीकसा

ह्नीभ्यो हरंति तां ब्राह्मणायदद्युः स्कंध्या श्चमणिकास्तिस्रश्च कीकसाँ अर्द्धं च
वैकर्त्तस्यान्नेतुरर्द्धं चैव वैकर्त्तस्य क्रोम। चन्नाभितुस्त ब्राह्मणायदद्या यद्ब्रा
ह्मणस्याच्छिरः सुब्रह्मण्यायैयः श्वः सुत्यां प्राह तस्या जिन मिक्कास र्वेषां ह्ये
तु वीतावाएतानः षड्विंशत मेकपदायज्ञं वहंति षड्विंशदक्षरा वै बृहती बा
हताः स्वर्गालोकाः प्राणाश्चैव तत्स्वर्गांश्च लोकानाप्नुवंति प्राणेषु चैव तत्स्वर्गे
षु च लोकेषु प्रतितिष्ठंतो यंति स एषः स्वर्ग्यः पशुर्य एनमेवं विभजंत्यथ येतो
न्यथा तद्यथा पापासेलगा वा पापा वा कृतो वा पशुं विमथ्नीरंस्तादृक्तत्ता वा एतां पञ्चो

②

॥२॥ विभक्तिं श्रौतऋषिर्देवभागो विदांचकार तामु हाप्रोच्यैवास्माल्लोकादुच्च
क्रामत्तामु ह गिरिजाय बाभ्रव्यायामनुष्यः प्रोवाच ततो हैनामेतदर्वाङ्म
नुष्या अधीयतेऽधीयते ॥१॥ इति सप्तमपंचिकायाः प्रथमोऽध्यायः ॥ ॥
तदाहुर्यस्याहिताग्निरुपवसथे म्रियेत कथमस्य यज्ञः स्यादिति नैनं याज
येदित्याहुरनभिप्राप्तो हि यज्ञं भवतीति तदाहुर्य आहिताग्निरधिश्रिते
हविःषि सान्नाय्ये वाहविषु वा म्रियेत का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सर्वैरेवैनान्यनुपर्या
दध्यादथ सर्वाणि संदहेयुरन्त्सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्य आहिताग्निर

सन्नेषु हविष्षुग्निर्म्रियेत कात त्रप्रायश्चित्तिरिति तस्या अप्य एव तानि देवताभ्यो हवीं
षि गृहीतानि भवंति ताभ्यः स्वाहेत्येवै नान्याहवनीये सर्वं हुति नु हुयात्सा त
त्रप्रायश्चित्तिस्तदा हुत्यंऽआहिताग्निः प्रवसन्म्रियेत कथमस्याग्निहोत्रं स्यादिस
भिवान्यवत्सायाः पयसा जुहुयादन्यदिवैतत्पयो यदभिवान्यवत्साया अन्य
दिवैतदग्निहोत्रं यत्प्रेतस्यापि वा यत एव कुतश्च पयसा जुहुयुः यथा प्याहरेवं मे
वेनानजसा नजुहुतं इध्मीर न्नाराशीरराणा माहुतीरिति यदि त्वरी रोगिणि नेविघो
मर्णशरश्च षष्टिस्त्रीणि च शतान्याहुत्य तेषां पुरुषरूपकमिव कृत्वा तस्मिंस्ता

श्री॰स॰

॥३॥ मावृतेकुर्युस्तथैनां पश्चेरादत्तैः संस्पृश्योद्वासयेयुरभ्युद्धृतं कायेसक्थिनी
द्विपचारी च विज्ञो चोत्सृष्टद्विपच विज्ञो इत्येतं तु हिरस्युपरिदध्यात्स्नात तत्र प्राय
श्चित्तिः ॥२॥ गतशृहुर्यस्याग्निहोत्रं युपावसृष्ट रुद्रस्यमानोपविशेत्स्नात तत्र प्राय

मा श्चित्तिरिति नाम गिमन्त्रयेत यस्माद्भीता निषीदसि ततो नो अभयं कृधि । पशू
न्नः सर्वान् गोपाय नमो रुद्राय मीढुषे इति तामुत्थापयेदुदस्थाद्देव्यदितिरायु
र्यज्ञपतावधात् । इन्द्राय कृण्वती भागं मित्राय वरुणाय च इति तस्या दुग्धे उदपा
त्रमुपसिच मुखे चोपगृह्णीयादथैनां ब्राह्मणाय दद्यात्स्नात तत्र प्रायश्चि

राम

नित्यहुतस्याग्निहोत्रस्युपावसृष्टाद्धूमो नावाग्न्येत का तत्र प्रायश्चित्तिरि
स्त्रूनायां ह वा एषो यजमानस्य प्रोषि ख्याय वास्य ते नाम न्नमप्याद्ध्ये च्छो
सेनूणां निर्वा ज्ञेन्नं सूयवसाद्भगवती हि भूयाइति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्सदृ हु
पस्याग्निहोत्रस्युपावसृष्टाद्धूमो मानासंपद्येत का तत्र प्रायश्चित्तिरिति साय तत्र
स्कद्ध्ये तन्दृभिम त्रूपजपेद्यदद्य दुग्धं पृथिवीमसृमयदोषधीरत्यसृपयद्य
द्राप: ॥ पयो ॥ ट ॥ ऐषु पयो ॥ अग्नीपायापये वन्हिषु पयोअस्तु नः भयोनित तत्र यस्य
रिशिष्टं स्यान्ते न जुहुयाद्यद्यलेहो मायस्याद्यचुवे सर्वे सिक्तं स्याद्यान्यामा

(4)

ब्रा॰ र॰ ७

॥४॥ हूयता दुग्ध्वा तेन जुहुयात् तत्रैव श्रद्धायै होतव्यं सा तत्र प्रायश्चित्तिः ॥३॥ न दुहु
यैस्य सायं दुग्धं सान्नाय्यं दुष्येद्वापहरेद्वा का तत्र प्रायश्चित्तिरिति प्रातर्दुग्धं द्वै
धं कृत्वा तस्य अन्यतरां भक्तिमातञ्च्य तेन यजेत सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्य
प्रातर्दुग्धं सान्नाय्यं दुष्येद्वापहरेद्वा का तत्र प्रायश्चित्तिरिति ऐन्द्रं वा माहेन्द्रं वा पुरो
डाशं तस्य स्थाने निरूप्य तेन यजेत सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्य सर्वमेव सा
न्नाय्यं दुष्येद्वापहरेद्वा का तत्र प्रायश्चित्तिरिति ऐन्द्रं वा माहेन्द्रं वेति समानं सा तत्र प्राय
श्चित्तिस्तदाहुर्यस्य सर्वाण्येव हवींषि दुष्येयुर्वापहरेयुर्वा का तत्र प्रायश्चित्ति

राम

॥७॥

रिस॥ असंस्थे नानियथाहवनं परिकल्प्यतया ज्यहायिषे ष्यांपजेता तोन्यामिष्टिम
नुल्बणां नन्वीत यज्ञोपज्ञस्य प्रायश्चित्तिः॥११॥ ०॥ नदाहुर्यस्याग्निहोत्रमधिश्रित
ममेध्यमापद्येत का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सर्वमेवैनत्स्रुच्यभिपर्यासिच्य प्राङुदेत्या
हवनीये हैतां समिधमभ्यादध्यात्सथोत्तरत आहवनीयस्योष्णं भस्म निरूह्य जु
हुयान्मनसा प्राजापत्यायेव प्रोतहुतं गाहुतं च स्यथ एकस्मिन्नु शौनेयम द्दि
यो रेष एव ब. ९॥ लक्षैध्यपनपितुरन्वनु पान्निषिच्येत द्धष्षमं धुष्षमभिपर्य्या
सिच्य तस्य यदीन्नीतीस्यात्तथा जुहुयात्सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्या

श्री॰सू॰७

॥५८॥

ग्निहोत्रमध्यधिश्रितं स्कंदति वा विष्यंदेवा का तत्र प्रायश्चित्तिरिति तदभिरूपनिन
येदंगुष्ठे स्येनूं न्नं तेः। अथापोऽभ्येन दक्षिणेन पाणिनाऽभिमंत्रयं जपति दिवं तृतीय
देवान्यज्ञोऽगात्ततो मा द्रविणमाष्टांतरिक्षं तृतीयं पितृन्यज्ञोऽगात्ततो मा द्रवि
णमाष्ट पृथिवीं तृतीयं मनुष्यान्यज्ञोऽगात्ततो मा द्रविणमाष्टयतो राजसा स्क
भिता रजांसीति वैष्णुवा रुणीमृचं जपति विष्णुर्वै यज्ञस्य दुरिष्टं पाति वरुणः स्वि
ष्टं तयोरुभयोरेव शांत्यै सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्याग्निहोत्रमध्यधिश्रि
तं प्राङुदद्रायस्य स्खलते या पिबाअंगृते का तत्र प्रायश्चित्तिरिति स यद्युपनिव

राम

॥५८॥

त्तेयिस्त्व गार्ह्लोकाद्यजमानमाःवर्त्तयेदत्रैवास्माऽपविष्यायेतमग्निहोत्रप
रित्रेषमाहरेयुस्तस्य यथोन्नीतीस्यात्तथाजुहुयात्सातत्रप्रायश्चित्तिस्तद
हुरपयत्रीस्त्रुग्भिद्येतकातत्रप्रायश्चित्तिरिसन्यांस्त्रुचमाहृत्सजुहुयादथैतांस्त्रु
चंभिन्नामाहवनीयेभ्यादध्यात्प्राग्दंडांप्रस्वपुष्करं एसातत्रप्रायश्चित्तिस्तदाहुर्य
स्याहवनीयेहाग्निर्विद्येताथगार्हपत्यउद्वायात्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसर्व
एवैनंचमुद्धरेत्सायतनान्व्यवेतयत्रसंचमसुरवच्छन्नंतन्नीतयन्मंथेयुश्चतव्य
यजमानस्यजंगमेऽध्यनुगमयेत्प्राणैर्यजमानंजह्यात्सर्वमेवैनंसहभस्मानं

श्री॰ए॰

१६

समोप्य गार्हपत्यायतने निधायाथ प्रांचमाहवनीयमुद्धरेत्सा तत्र प्रायश्चित्तिः॥५॥
तदाहुर्यस्याग्नी वाग्निमुद्धरेयुः का तत्र प्रायश्चित्तिरिति स यद्यनुपश्येदुद्धृत्य पूर्व
मपरं निर्दह्य। ५ यद्यनानुपश्येत्सोग्नयेऽग्निमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्तस्य
याज्यानुवाक्ये अग्निनाग्निः समिध्यते त्वं ह्यग्ने अग्निना इत्याहुतिं वाहवनीये जु
हुयादग्नयेऽग्निमते स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्य गार्हपत्याहवनी
यौ मिथः संसृज्येयातां का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोग्नये वीतये पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्ये अग्न आयाहि वीतये यो अग्निं देववीत

राम

१६

पत्न्याहुतिं वाहवनीये जुहुयादग्नये वीतये स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्स
हुर्यस्य सर्व एवाग्नयो मिथः संसृज्येरन्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोग्नये विवि
चये ष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्ये स्वर्णवस्तोरूषसामरो
चि चामग्नेमानुषीरीळते विशाद् स्याहुतिं वाहवनीये जुहुयादग्नये विविच
स्त ये स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्स हुर्यस्याग्नयो न्यैरग्निभिः संसृज्येरन्का तत्र प्रा
यश्चित्तिरिति साग्नये क्षामवते ष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्य याज्यानु
वाक्ये अक्रन्ददग्निस्तनयन्निव द्यौरधायथा नः पितरः परासः स्याहुतिं

अ.ग्नि. ३

॥७॥ वाह्वनीये जुहुयादग्नये क्षामवते स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिः॥ हात
य्दुहुर्यस्याग्नयो ग्राम्येणाग्निना संसृज्येरन्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोग्न
येसंवर्गाय ।ष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्ये कुवित्सु
नो गविष्टयेमा नो अस्मिं मा हा धुनः स्वाहेति वा हवनीये जुहुयादग्ने,
येसंवर्गाय स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तेदाहुर्यस्याग्नयो दिव्येनाग्नि
ना संसृज्येरन्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोग्नयेप्सुमतेष्टाकपालं पुरोडा
शं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्ये अप्स्वग्ने सधिष्टव मयोदधे मधिरःपूत

राम

॥७॥

इत्यादस्याहुतिं वाहवनीये जुहुयादग्नये सुमते स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्ति
स्तदाहुर्यस्याग्नयः ग्राम्याग्निना संसृज्येरन् का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सो
ग्नये शुचये ष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत् तस्य याज्यानुवाक्ये अग्निः
शुचिव्रततम उदग्ने शुचयस्तवेत्याहुतिं वाहवनीये जुहुयादग्नये शु
चये स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्याग्नयः आरण्येनाग्नि
ना संसृज्येरन् का तत्र प्रायश्चित्तिरिति समेवारोपयेदरणी वाल्मुकं वा
मोक्षयेद्यद्याहवनीयाद्यदि गार्हपत्याद्यदि न शक्नुयात्सोग्नये सं

आ० ६

१८ १

वर्गाय ष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्योक्ते याज्यानुवाक्ये आहुतिं वाहवनी
जुहुयादग्नये संवर्गाय स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिः ॥७॥ तदाहुर्य आहिताग्नि
रुपवसथे कुर्वीत का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोऽग्नये व्रतभृते ष्टाकपालं पुरो
डाशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्ये त्वमग्ने व्रतभृच्छुचिर्व ॥ ने बिभ्रद्व्रतपा
अदब्ध इत्साहुतिं वाहवनीये जुहुयादग्नये व्रतभृते स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चि
त्तदाहुर्य आहिताग्निरुपवसथे व्रतं समापद्येत का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोऽग्न
ये व्रतपतये ष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्ये त्वमग्ने व्रतपा

राम

१८७

असि यद्वो वयं प्रमिनाम व्रतानीत्याहुतिं वाहवनीये जुहुयादग्नये व्रतपतये
स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिः स यद्याहुर्य आहिताग्निरमावास्यां पौर्णमासीं वातीया
त्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोऽग्नये पथिकृतेऽष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्य याज्या
नुवाक्ये वेत्था हि वेधो अध्वन आरे यानामपि पंथामगन्म इत्याहुतिं वाहवनी
ये जुहुयादग्नये पथिकृते स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिः स यद्याहुर्यस्य सर्वाण्याग्र

य मतुपस्थाम्येरन्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोऽग्नये तपस्वते जनद्वते पावकवतेऽष्टाकपा
लं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्ये आयाहि तपसा जनेष्वानो याहि तपसा

ब्रा०

॥९॥ जनं वृष्त्याहुतिं वाहवनीये जुहुयादग्नये तपस्वते जनद्वते पावकवते स्वाहे
तिसा तत्र प्रायश्चित्तिः॥१०॥ तदाहुर्यदि आहिताग्निराग्रयणेनानिष्ट्वा नवान्नमश्ना
श्नीयात्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोऽग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तपे
स्य याज्यानुवाक्ये वैश्वानरो अजीजनत्पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यामित्याहु
तिं वा जुहुयादग्नये वैश्वानराय स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यदि आहिता
ग्निर्यदि कपालं नश्येत्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोऽश्विभ्यां द्विकपालं पुरोडाशं
निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्ये अश्विनावर्तिरस्मदा गोमता नासत्या रथेनेत्या हु

रा म.
॥१९॥

॥११॥

ॐ

आहरेद्विसोर्यं दिनाह इदं नह्यपुरुषः को नह्यपुरुष इति न देवा न पितरो न मनुष्या
इति तस्मादपत्नीकोप्यग्निहोत्रमाहरेत् देषामियज्ञगाथा गीयते ॥ यजेत सौत्रा
मण्यामपत्नीकोप्यसोमपः ॥ मातापितृभ्यामनृणार्थो यद्वेति वचनाच्छ्रुतिरि
तिनुष्मात् सोमं याजयेत ॥ ॥ न स्यात् हुत्वा चापत्नीकोऽग्निहोत्रं [illegible]थमेव जुहोतीति नि
षिद्धमेतापत्नीन स्यात् अग्निहोत्रं कथमपि होत्रं जुहोतु पुत्राणां यज्ञ निःस्यात् ति
रस्मिंश्च लोके मुष्मिंश्चास्मिं लोके यं स्वर्गो स्वर्गेण स्वर्गं लोकमारोहयमुष्येव
लोकस्य संततिं धारयति येषां पत्नी नैव तस्मादपत्नीकस्याधानं कुर्वे सप

राम

॥११॥

सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यं आहिताग्निर्यदि प्रवास्यन्नग्निहोत्रं जुहुयात्कातत्र प्रायश्चि
त्तिरिति सोऽग्नये वरुणाय पाष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्ये त्वन्नो अ
ग्ने वरुणस्य विद्वान्स त्वन्नो अग्नेऽवमो भवोतीत्याहुतिं वा हवनीये जुहुयादग्नये वरु
णाय स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्य आहिताग्निर्यदि प्रवसन्तं कालं तत्र प्रायश्चीयात्का
तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोऽग्नये तन्तुमतेऽष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवा
क्ये तन्तुं तन्वन्रजसो भानुमन्विहि उदृप्यत जागृविर्दाशुषे स्वा(?) नः स्वधन्तनो न सोम्या इत्याहुतिं वा हव
नीये जुहुयादग्नये तन्तुमते स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यं आहिता

ग्निर्जीर्वेमृतन्दृष्ट्वं स्मृत्वा कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसोग्नयेसुरभिमतेष्टाकपालंपुरो
डाशंनिर्वपेत्तस्ययाज्यानुवाक्येअग्निर्होतान्यसीदद्युजौमान्साध्वीमकर्देववी
तिन्नोअधेस्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयादग्नयेसुरभिमतेस्वाहेतिसातत्रप्रायश्चि
त्तिस्तद्राहुय आहिताग्निर्यस्यभार्यागौर्वाभिजनयेत्कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसो
ग्नयेमरुत्वतेत्रयोदशकपालंपुरोडाशंनिर्वपेत्तस्ययाज्यानुवाक्येमरुतोयस्य
हिक्षयेएर्खेदचरमोआहेवेस्याहुतिंवाहनीयेजुहुयादग्नयेमरुत्वतेस्वाहेति
सोतत्रप्रायश्चित्तिस्तद्राहुरपत्नीकोप्यग्निहोत्रमाहरे३त नाहरे३इति॥

11

ॐ

आह॥ स्त्रियोर्यष्टिनाह इदन्तद्वा पुरुषः को नद्वा पुरुष इति न देवा न पितरो न मनुष्या
इति तस्मात्पत्नीकोप्यग्निहोत्रमाहरेत्तदेषाभियज्ञगाथा गीयते॥ पजेसौत्रा
मण्यामपत्नीकोप्यसोमपः॥ मातापितृभ्यामनृणार्थायद्येतिवचनाच्छ्रुतिरि
ति तस्मात्सोम्ययाजयेत्॥ ९ ॥ नरा हुद्व्यी चापत्नीकोग्निहोत्रं कथमेव जुहोतीति नि
विधेमतापत्नीन ष्टावाग्निहोत्रं कथमुपि होत्रं जुहोपुत्राः पौत्राः नप्तृनित्याह इ मि
रस्मिंश्च लोकेमुष्मिंश्चास्मिंल्लोके यं स्वर्गो स्वर्गैः स्वर्गल्लोकमारुरोहत्यमुष्यैव
लोकस्य संततिं धारयति यस्यैषां पत्नीनैवे तस्मात्पत्नीकस्याधानं कुर्वं सप

॥१३॥

म

चरमाणमग्नयो विहरन्त्यमस्मात्सु होष्यतीति तेन ह वा अस्य संचरमाणस्य गार्हपत्या
हवनीयौ पाप्मानमपहतः सोपहतपाप्मोर्ध्वः स्वर्गं लोकमेतीति वै ब्राह्मणमुदाहरंति न
दाहः कथमग्नीन्न्यवस्यन्नुपतिष्ठेत प्रोष्य वा प्रसेत्या हरहवेति तूष्णीमित्याहुस्तू
ष्णीं वै श्रेयस आकांक्षंते थाप्या हरहरह वा एते यजमानस्य। श्रद्धयोद्वासनात्प्र
प्लावनाद्विभ्यति तानुपतिष्ठेत नैवाभये वो भयमेऽस्त्विस्य भयं ह वास्मै भवत्यभयं है
वास्मै भवति ॥१२॥ इति सप्तमपंचिकायां द्वितीयोऽध्यायः ॥ हरिः ॐ ॥ मं ॥ ह
रिश्चंद्रो ह वैधस ऐक्ष्वाको राजापुत्र आस तस्य ह शतं जाया बभूवुस्तासु पुत्रं न लेभे

राम
॥१३॥

(12)

बा-३

॥१२॥ एवं त्रिनेनेत्सोरामुत्तरामुपवसेदुत्तराणि ह वै सोमो यजनेसोममनुदैवनमेनद्वे
देवसोमयच्चंद्रमास्तस्मादुत्तरामुपवसेत् ॥१३॥ तदाहुर्यस्याग्निमनुद्धृत्समादि
त्योभ्युदियाद्वाभ्यस्तमियाद्वाप्रणीतो वाप्राग्घोमादपक्रामेत्का तत्र प्रायश्चित्ति
रिति हिरण्यंपुरस्तात्समायमुद्धरेज्ज्योतिर्वै शुक्रं हिरण्यं ज्योतिःशुक्रमसौ नदैव
ग तज्ज्योतिःशुक्रंपश्यन्नुद्धरति रजतमंर्धायप्रातरुद्धरेदह्नद्रात्रिरूपपुरासंभे
दाच्छायायानामाहवनीयमुद्धरेन्मृत्युर्वै तमश्छायायातेनैव तज्ज्योतिषा मृत्युं
तमश्छायांतरति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुर्यस्याग्निहृपसाहवनीयावंत

राम

रेण नोवारथो वा स्याद्वा प्रतिप्रद्येत कातत्र प्रायश्चित्तिरिति नैनन्मनसि कुर्य्यादि
ष्टाहुरस्मनस्य हिता भवंतीति तच्चेन्मनसि कुर्वीत गार्हपत्यादविच्छिन्नामुदकधारां ह
रेत्तंतुं तन्वन्रजसो भानुमन्विहीत्याहवनीयात्सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदाहुः कथमग्नीन
न्वाहार्यपचनमाहरेयु३रित॥ नाहरेयु३रिति॥ आहरेये। ऽत्याहुः प्राणान्वा एषो
ऽभ्यात्मं धत्ते योऽग्नीनाधत्ते तेषामेषोऽन्नादतमो भवति यदन्वाहार्यपचनस्तस्मि
न्नेतामाहुतिं जुहोत्यग्नयेऽन्नादायान्नपतये स्वाहेत्यन्नादो हान्नपतिर्भवति समुते प्र
जयाऽन्नाद्यं य एवं वेदान्तरेण गार्हपत्याहवनीयौ होष्यन्संचरेन्नैतेन हवा एनं सं

13

ब्रा०सा०
॥१३॥

म

चरमाणमन्वयो विदुर्यस्मा अस्मा उ होष्यती स्येतेन ह वा अस्य संचरमाणस्य गार्हपत्या
हवनीयौ पाप्मानं पहतः सोपहतपाप्मोर्ध्वः स्वर्गं लोकमेतीति वै ब्राह्मणमुदाहरन्ति त
दाहुः कथमग्नीन्प्रवत्स्यन्नुपतिष्ठेत प्रोष्य वा प्रेत्य साहर ह वै नितूष्णीमित्याहुस्तू
ष्णीं वै श्रेयस आकांक्षन्ते थाप्याहर हरह वा एते यजमानस्य श्रद्धयो द्वासनात्प्र
वसनाद्बिभ्यति तानुपतिष्ठेनैवाभये वो भयमेस्ति सभयं ह वास्मै भवत्यभयं हे
वास्मै भवति ॥१२॥ ॥२॥ इति सप्तमपंचिकायां द्वितीयोध्यायः ॥ हरिः ॐ ॥ ह
रिश्चन्द्रो ह वैधस ऐक्ष्वाको राजापुत्र आस तस्य ह शतं जाया बभूवुस्तासु पुत्रं न लेभे

राम
॥१३॥

८

तस्य ह पर्वतनारदौ गृह ऊषतुः स ह नारदं पप्रच्छ यन्न्विमं पुत्रमिच्छंति ये विजानंति ये च
न ॥ किंस्वित्पुत्रेण विंदते तन्म आचक्ष्व नारदेति स एकया पृष्टो दशभिः प्रत्युवाच ॥ ऋ
णमस्मिन्संनयत्यमृतत्वं च गच्छति ॥ पिता पुत्रस्य जातस्य पश्येच्चेज्जीवतो मुखं ॥
यावंतः पृथिव्यां भोगा यावंतो जातवेदसि ॥ यावंतो अप्सु प्राणिनां भूयान्पुत्रे पि
तुस्ततः ॥ शश्वत्पुत्रेण पितरोत्यायन्बहुलं तमः ॥ आत्मा हि जज्ञ आत्मनः स इरावत्य
तितारिणी ॥ किं नु मलं किमजिनं किमु श्मश्रूणि किं तपः ॥ पुत्रं ब्रह्माण इच्छध्वं स वै लो
कोवदावदः ॥ अन्नं ह प्राणः शरणं ह वासो रूपं हिरण्यं पशवो विवाहाः ॥ सखा ह जाया

कृपणं ह दुहिता ज्योतिर्ह पुत्र परमे व्योमन्॥ पतिर्जायां प्रविशति गर्भो भूत्वा स मा
तरं॥ तस्यां पुनर्नवो भूनवो भूत्वा दशमे मासि जायते॥ तज्जाया जाया भवति यदस्यां
जायते पुनः॥ आभूतिरेषा भूतिर्बीजमेतन्निधीयते॥ देवाश्चैतामृषयश्च तेजः
समभरन्महत्॥ देवा मनुष्यानब्रुवन्नेषा वो जननी पुनः॥ नापुत्रस्य लोकोऽस्तीति
तत्सर्वे पशवो विदुः॥ तस्मात्तु पुत्रो मातरं स्वसारं चाधिरोहति॥ एष पंथा उरुगायः सु
शेवो यं पुत्रिण आक्रमंते विशोकाः॥ तं पश्यंति पशवो वयांसि च तस्मात्ते मात्रा
पि मिथुनीभवंतीति हास्मा आख्याय॥१३॥ अथैनमुवाच वरुणं राजानमुपधाव पु

त्रोमेजायतांतेनत्वायजाइतितथेतिसवरूणंराजानमुपससारपुत्रोमेजायतांतेनत्वा
यजाइतितथेतितस्यहपुत्रोजज्ञेरोहितोनामतंहोवाचाजनिवैतेपुत्रोयजस्वमाने
नेतिसहोवाचयदावैपशुर्निर्दशोभवत्यथसमेध्योभवतिनिर्दशोन्वस्त्वथत्वाय
जाइतितथेतिसहनिर्दशआसतंहोवाचनिर्दशोन्वभूद्यजस्वमानेनेतिसहोवाच
यदावैपशोर्दंताजायंतेथसमेध्योभवतिदंतान्वस्यजायंतामथत्वायजाइतितथे
तितस्यहदंताजज्ञिरेतंहोवाचाज्ञतवाअस्यदंतायजस्वमानेनेतिसहोवाचयदा
वैपशोर्दंताःपद्यंतेथसमेध्योभवतिदंतान्वस्यपद्यंतामथत्वायजाइतितथेतित

ब्रा॰स॰

१५॥ स्य ह दंताः पेदिरे तं होवाचापत्सत वा अस्य दंता यजस्व मानेनेति स होवाच यदा वै प
शोर्दंताः पुनर्जायंतेथ स मेध्यो भवति दंता न्वस्य पुनर्जायंतामथ त्वा यजा इ
ति तथेति तस्य ह दंताः पुनर्जज्ञिरे तं होवाचाज्ञत वा अस्य पुनर्दंता यजस्व मानेनेति
स होवाच यदा वै क्षत्रियः सान्नाहुको भवत्यथ स मेध्यो भवति सन्नाहं नु प्राप्नो
त्वथ त्वा यजा इति तथेति स ह सन्नाहं प्रापत्तं होवाच सन्नाहं नु प्राप्नोद्यजस्व मानेने
ति स तथेत्युक्त्वा पुत्रमामंत्रयामास ततायं वै मह्यं त्वामददाद्धंत त्वयाहमिमं य
जा इति स ह नेत्युक्त्वा धनुरादायारण्यमपातस्थौ स संवत्सरमरण्ये चचार ॥ १८ ॥

राम
॥१५॥

ऐ॰ ब्रा॰
ऽ॰ १६॥

मेतमभिषेचनीये पुरुषं पशुमालेभे ॥१५॥ तस्य ह विश्वामित्रो होतासीज्ज
मदग्निरध्वर्युर्वसिष्ठो ब्रह्मायास्य उद्गाता तस्मा उपाकृताय नियोक्तारं न विवि
दुः स होवाचाजीगर्तः सौयवसिर्मह्यमपरं शतं दत्ताहमेनं नियोक्ष्यामीति त
स्मा अपरं शतं ददुस्तं स निनियोज तस्मा उपाकृताय नियुक्तायाप्रीताय प
र्यग्निकृताय विशसितारं न विविदुः स होवाचाजीगर्तः सौयवसिर्मह्यमपरं
शतं दत्ताहमेनं विशसिष्यामीति तस्मा अपरं शतं ददुः सोऽसिं निःशान एयाया
थ ह शुनःशेप ईक्षां चक्रे मानुषमिव वै मा विशसिष्यंति हंताहं देवता उपधावा

स्तं स निनियोज तस्मा उपाकृताय नियुक्तायाप्रीताय पर्यग्निकृताय विशसितारं न विविदुः स
होवाचाजीगर्तः सौयवसिर्मह्यमपरं शतं दत्ताहमेनं विशसिष्यामीति तस्मा अपरं शतं ददुः ॥१६

राम
॥१७॥

श्लिष्ठतिनिष्ठतः॥ शेते निपद्यमानस्य चराति चरतो भगश्चरैवेति चरैवेति वैमाब्रा
ह्मणोवोचदिति ह॥ चतुर्थंसंवत्सरेमरण्ये चचारसोरण्याद्ग्राममेयायनमिंद्रःपु
रुषरूपेणपर्य्येत्यावाच॥ कलिःशयानो भवति संजिहानस्तु द्वापरः॥ उत्तिष्ठं
स्त्रेता भवति कृतं संपद्यते चरंश्चरैवेति चरैवेति वैमाब्राह्मणोवोचदिति ह॥ पं
चमंसंवत्सरमरण्ये चचारसोरण्याद्ग्राममेयायतमिंद्रःपुरुषरूपेणपर्य्येत्यावाच॥
चरन्वैमधुविंदति चरन्स्वादुमुदुंबरं॥ सूर्य्यस्य पश्य श्रेमाणं योनतंद्रयते चरं
श्चरैवेति चरैवेति वैमाब्राह्मणोवोचदिति ह॥ षष्ठंसंवत्सरमरण्ये चचार

सोऽजीगर्त्तं सौयवसिमृषिमशनयापरीतमरण्य उपेयाय तस्य ह त्रयः पुत्रा आ
सुः शुनःपुच्छः शुनःशेपः शुनोलांगुल इति तं होवाच ऋषे ऽहं ते शतं ददाम्यहमे
षामेकेनात्मानं निष्क्रीणा इति स ज्येष्ठं पुत्रं निगृह्णान उवाच न न्विममिति नो एवे
ममिति कनिष्ठं माता तौ ह मध्यमे संपादयांचक्रतुः शुनःशेपे तस्य ह शतं द
त्त्वा स तमादाय सोऽरण्याद्ग्राममेयाय स पितरमेत्योवाच तत हन्ताहमनेनात्मा
नं निष्क्रीणा इति स वरुणं राजानमुपससारानेन त्वा यजा इति तथेति भूयान्वै
ब्राह्मणः क्षत्रियादिति वरुण उवाच तस्मा एतं राजसूयं यज्ञक्रतुं प्रोवाच त

श्रौ॰स
॥१७॥

नैतमभिषेचनीये पुरुषं पशुमालेभे ॥१५॥ तस्य ह विश्वामित्रो होतासीज्ज
मदग्निरध्वर्युर्वसिष्ठो ब्रह्मायास्य उद्गाता तस्मा उपाकृताय नियोक्तारं न विवि
दुः स होवाचाजीगर्तः सौयवसिर्मह्यमपरं शतं दत्ताहमेनं नियोक्ष्यामीति त
स्मा अपरं शतं ददुस्तं स निनियोज तस्मा उपाकृताय नियुक्तायाप्रीताय प
र्यग्निकृताय विशसितारं न विविदुः स होवाचाजीगर्तः सौयवसिर्मह्यमपरं
शतं दत्ताहमेनं विशसिष्यामीति तस्मा अपरं शतं ददुः सोऽसिं निःश्यान एयाया
थ ह शुनःशेप ईक्षां चक्रे मानुषमिव वै मा विशसिष्यंतीति हंताहं देवता उपधावा
स्तं स निनियोज तस्मा उपाकृताय नियुक्तायाप्रीताय पर्यग्निकृताय विशसितारं न विविदुः स
होवाचाजीगर्तः सौयवसिर्मह्यमपरं शतं दत्ताहमेनं विशसिष्यामीति तस्मा अपरं शतं ददुः ॥१६

राम
॥१७॥

मीतिसप्रजापतिमेवप्रथमंदेवतानामुपससारकस्यनूनंकतमस्यामृतानामि
त्येतयर्चातंप्रजापतिरुवाचाग्निर्वैदेवानांनेदिष्ठस्तमेवोपधावेतिसोग्निमुप
ससाराग्नेर्वयंप्रथमस्यामृतानामित्येतयर्चातमग्निरुवाचसवितावैप्रसवानामी
शेतमेवोपधावेतिससवितारमुपससाराभित्वादेवसवितरित्येतेनतृचेनतंस
वितोवाचवरुणायवैराज्ञेनियुक्तोसितमेवोपधावेतिसवरुणंराजानमुप
ससारात उत्तराभिरेकत्रिंशतातंवरुण उवाचाग्निर्वैदेवानांमुखंसुहृदयतमस्तंनु
स्तुह्यथत्वोत्स्रक्ष्यामइतिसोग्निंतुष्टावात उत्तराभिर्द्वाविंशत्यातमग्निरुवाचवि

18

श्रौ॰ र॰

पं॰ ८॥ ध्यो न्नु देवान्स्तुस्यथ त्वोत्स्रक्ष्याम इति स विश्वान् देवाँ स्तुष्टाव नमो महद्भ्यो नमो अ
र्भकेभ्य इत्येतया ऋचा तं विश्वे देवा ऊचु रिंद्रो वै देवानामोजिष्ठो बलिष्ठः सहिष्ठः
सत्तमः पारयिष्णुतमस्तन्नु स्तुस्यथ त्वोत्स्रक्ष्याम इति स इंद्रं तुष्टाव यच्चिद्धि स
त्य सोमपा इति चैतेनोत्सृक्तेनोत्तरस्य च पंचदशाभिस्तस्मा इंद्रस्तु यमानः प्रीतो म
नसा हिरण्यरथं ददौ तमेतया प्रतीयाय ददृश्व दिद्र इति तमिंद्र ऊवाचाश्विनौ नु स्तु
स्यथ स्तौ स्रक्ष्याम इति सोऽश्विनौ तुष्टावा न उत्तरेण तृचेन तमश्विनावूचतुरुषसं
स्तुस्यथ त्वोत्स्रक्ष्याम इति स उषसं तुष्टावा न उत्तरेण तृचेन तस्य ह स्म ऋच्युक्ता

राम

॥१८॥

मु यांविपाशोमुमुचेकनीयसऐक्ष्वाकस्योदरंभवत्युत्तमस्यामेवर्च्युक्तायांविपाशो
मुमुचेगदऐक्ष्वाकआस॥१६॥तमृत्विजऊचुरस्यामेवनोऽह्नःसंस्थामधि
गच्छेत्यथैतंशुनःशेपोऽञ्जःसवंददर्शतमेताभिश्चतसृभिरभिसुषावयच्चि
द्धित्वंगृहेगृहइत्यथैनंद्रोणकलशमभ्यवनिनायोच्छिष्टंचम्वोर्भरेत्येत
यर्चाथास्मिन्नन्वारब्धेपूर्वाभिश्चतसृभिःसस्वाहाकाराभिर्जुहवांचका
राथैनमवभृथमभ्यवनिनायत्वंनोअग्नेवरुणस्यविद्वानित्येताभ्यामथै
नमतऊर्ध्वमग्निमाहवनीयमुपस्थापयांचकारशुनश्चिछेपंनिदितसहस्रा

भा० अ०
॥१२॥

देत्स ह स्माह शुनःशेपो विश्वामित्रस्यांकमाससाद स होवाचाजीगर्तः सौयवसिर्ऋ
षे पुनर्मे पुत्रं देहीति होवाच विश्वामित्रो देवा वा इमं मह्यमरासतेति स ह देवरातो
वैश्वामित्र आस तस्यैते कापिलेयबाभ्रवाः स होवाचाजीगर्तः सौयवसिस्त्वं वेहि
विह्वयावहा इति स होवाचाजीगर्तः सौयवसिरांगिरसो जन्मनास्याजीगर्तिः श्रुतः
कविः ॥ ऋषे पैतामहात्तन्तोर्मापगाः पुनरेहि मामिति स होवाच शुनःशेपो ऽदर्शुस्त्वा
शासहस्तं नयच्छूद्रेष्वलप्सत ॥ गव्यांत्रीणि शतानि त्वमवृणीथा मदंगिर इति स हो
वाचाजीगर्तः सौयवसिस्तद्वै मा तात तपति पापं कर्म मया कृतं ॥ तदहं निह्नवे

रा॥
॥१२॥

तुभ्यंप्रतियंतुमातागवामितिसहोवाचशुनःशेपोयःसकृत्पापकंकुर्य्यात्कुर्य्या
देनत्ततोपरं॥नापागाःशौद्रान्न्यायादसंधेयंत्वयाकृतमित्यसंधेयमितिहवि
श्वामित्रउपपपादसहोवाचविश्वामित्रोभीमएवसौयवसिःशासेनविविक्षन्
सिषुः॥अस्थान्मैतस्यपुत्रोभूर्ममैवोपेहिपुत्रतामितिसहोवाचशुनःशेपःस
वैयथानोज्ञपयाराजपुत्रतथावद॥यथैवांगिरसःसन्नुपेयांतवपुत्रतामितिह
होवाचविश्वामित्रोज्येष्ठोमेत्वंपुत्राणांस्यास्तवश्रेष्ठाप्रजास्यात्॥उपेयादैवंमेदा
यंतेनवैत्वोपमंत्रयइतिसहोवाचशुनःशेपःसंजानानेषुवैब्रूयात्सौहार्द्यायमेश्रियै॥
यौ

यथाहं भरतऋषभोपेयां तव पुत्रतामित्यथ ह विश्वामित्रः पुत्रानामंत्रयामास मधुछंदाः
शृणोतन ऋषभो रेणुरष्टकः॥ ये के च भ्रातरः स्थनास्मै ज्यैष्ठ्याय कल्पध्वमिति॥१७॥
तस्य ह विश्वामित्रस्यैकशतं पुत्रा आसुः पंचाशदेव ज्यायांसो मधुछंदसः पंचाशत्कनीयांस
स्तद्ये ज्यायांसो न ते कुशलं मेनिरे तानानुव्याजहारान्तान्वः प्रजा भक्षीष्टेति त एते ध्राः
पुंड्राः शबराः पुलिंदा मूतिबा इत्युदंत्या बहवो भवंति वैश्वामित्रा दस्यूनां भूयिष्ठाः स होवा
च मधुछंदाः पंचाशता सार्द्धं यन्नः पिता संजानीते तस्मिंस्तिष्ठामहे वयं॥ पुरस्त्वा सर्वे कुर्म्म
हे त्वामन्वंचो वयस्मसीत्यथ ह विश्वामित्रः प्रतीतः पुत्रांस्तुष्टाव ते वै पुत्राः पशुमंतो वी

रवंतो भविष्यथ॥ ये मानं मेनुगृह्णंतो वीरवंतो मम॥ पुरएत्रा वीरवंतो देवरातेन गा
थिना॥ सर्वे राध्यास्थ पुत्रा एषवः सद्विवाचनं॥ एषवः कुशिका वीरो देवरातस्तमन्वित॥
युष्मांश्च दायं म उपेता विद्यां यामु च विद्मसि॥ ते सम्यंचो वैश्वामित्राः सर्वे साकं सरातयः॥
देवराताय तस्थिरे धृत्यै श्रैष्ठ्याय गाथिनाः॥ अधीयत देवरातो रिक्थयोरुभयोरुभे
योर्ऋषिः॥ जह्नूनां चाधिपत्ये दैवे वेदे च गाथिनां॥ तदेतत्परऋक्शतगाथं शौनःशेप
माख्यानं तद्धोता राज्ञे भिषिक्ताया चष्टे हिरण्यकशिपावासीन आचष्टे हिरण्यक
शिपावासीनः प्रतिगृणाति यशो वै हिरण्यं यशसैवैनं तत्समर्द्धयत्योमित्यृचः प्रति

ऐ॰ ब्रा॰

१२०

गरएवंतथेतिगाथायाॐमितिवैदैवंतथेतिमानुषंदैवेनचैवैनंतन्मानुषेणचपापा
देनसप्रमुंचतितस्माद्योराजाविजितीस्यादप्ययजमानआख्यापयेतैवशौनःशेप
माख्यानंनहास्मिंनल्पंचनैनःपरिशिष्यतेसहस्रमाख्यात्रेदद्याच्छतंप्रतिगरित्रएते
चैवासनेश्वेतश्चाश्वतरीरथोहोतुःपुत्रकामाहाप्याख्यापयेरंल्लभंतेहपुत्रांल्लभं
तेहपुत्रान्॥१८॥ ॥इतिसप्तमपंचिकायांतृतीयोध्यायः॥ हरिः ॐ ॥ ॥प्रजाप
तिर्यज्ञमसृजतयज्ञंसृष्टमनुब्रह्मक्षत्रेअसृज्येतांब्रह्मक्षत्रेअनुद्वय्यःप्रजाअसृज्यं
ता तहुदश्चाहुताश्चब्रह्मैवानुहुतादःक्षत्रमन्वहुतादएतावैप्रजाहुतादोयद्ब्राह्मणाश्च

थैता अहु[illegible]ोयद्राजन्योवैस्यःसुद्रस्तास्योयज्ञउदक्रामत्तंब्रह्मक्षत्रेअन्वैतांयान्ये
वब्रह्मणआयुधानितैर्ब्रह्मान्वैद्यानिक्षत्रस्यतैःक्षत्रमेतानिवैब्रह्मणआयुधानिय
द्ब्रह्मायुधान्यथैतानिक्षत्रस्यायुधानियदश्वरथःकवचइषुधन्वतंक्षत्रमनन्वाप्यन्य
वर्त्ततासुधेभ्योहस्मास्यविजमानःपराङ्वैतस्थैनंब्रह्मान्वैत्तमाप्नोत्तमाप्त्वापरस्तान्निरु
ध्यातिष्ठत्सआप्तःपरस्तान्निरुध्यतिष्ठञ्ज्ञात्वास्वान्यायुधानिब्रह्मोपावर्ततत्तस्माद्धाप्येतर्हि
यज्ञोब्रह्मण्येवब्राह्मणेषुप्रतिष्ठितोथैनत्क्षत्रमन्वागच्छत्तदब्रवीदुपमाह्वयस्वेति
तत्तथेत्यब्रवीत्तद्वैनिधायस्वान्यायुधानिब्रह्मणएवायुधैर्ब्रह्मणोरूपेणब्रह्मभूत्वायज्ञमु

22

पावर्त्तस्वेतितथेतितत्क्षत्रंनिधायस्वान्यायुधानिब्रह्मणएवायुधैर्ब्रह्मणोरूपेणब्रह्मभू
त्वायज्ञमुपावर्त्ततनस्माद्धाप्येतर्हिक्षत्रियोयजमानोनिधायैवस्वान्यायुधानिब्रह्म
णएवायुधैर्ब्रह्मणोरूपेणब्रह्मभूत्वायज्ञमुपावर्त्तते॥[illegible]॥अथातोदेवयजनस्यैव
याञ्च्यस्यसराजायंब्राह्मणोराजन्योवैश्योवादीक्षिष्यमाणःक्षत्रियंदेवयजनंयाचतिकं
क्षत्रियोयाचेदितिदैवंक्षत्रंयाचेदित्याहुरादित्योवैदैवंक्षत्रमादित्यएषांभूतानाम
धिपतिःसयदहर्दीक्षिष्यमाणोभवतितदहःपूर्वाह्णएवोद्यंतमादित्यमुपतिष्ठेते
दंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरुत्तमं॥देवसवितर्देवयजनंमेदेहिदेवयज्यायाइतिदेवयज

नैंयाचति स यत्र याचित उत्तरो सर्पेत्सों तथा ददामीति हैव न दाहतस्य हन का चन
रिष्टिर्भवति देवेन सवित्रा प्रसूतस्योत्तरोत्तरिणीं ह श्रियमश्नुतेऽश्नुते ह प्रजानामैश्व
र्यमाधिपत्यं य एवमुपस्थाय याचित्वा देवयजनमध्यवसाय दीक्षते क्षत्रियः सन् ॥ २०॥
अथात इष्टापूर्तस्यापरिज्यानिः क्षत्रियस्य यजमानस्य स पुरस्ताद्दीक्षाया आहुतिं
जुहुयाच्चतुर्गृहीतमाज्यमाहवनीय इष्टापूर्तस्याप रि ज्यान्यै पुनर्न इंद्रो मघवा
ददातु ॥ ब्रह्म पुनरिष्टं पूर्तं दात्स्वाहेः अथानूबंध्यायै समिष्टयजुषामुपरिष्टात्पुन
नो अग्निर्जातवेदा ददातु ॥ क्षत्रं पुनरिष्टं पूर्तं दात्स्वाहेति सैषेष्टापूर्तस्यापरिज्यानिः

सत्रिष्टयजर्णानस्यपदेते आहुतीतस्मादेते होतव्ये ॥२२॥ तद्धस्माहसोजात
आराणिहरओ पुनर्वर्णंवापनचदेते आहुतीइतेयथाहकामयेततथैते कुर्या
द्यद्वैतोनुशासनं कुर्यादितीमेत्वेव जुहुयाद्ब्रह्मप्रपद्ये ब्रह्म माक्षत्राद्गोपायतु ब्रह्मणे
स्वाहेति नत्तदितीदं ॥ ब्रह्मनाएषप्रपद्यते यो यज्ञं प्रपद्यते ब्रह्मवै यज्ञो यज्ञादुह्वाएष
पुनर्जायते योदीक्षते तंब्रह्म प्रपन्नंक्षत्रंन परिजिनाति ब्रह्म माक्षत्राद्गोपायेत्यिस्याह
यथेनं ब्रह्मक्षत्राद्गोपायेद्ब्रह्मणेस्वाहेति तदेनंस्प्रीणाति तदेनत्प्रीतंक्षत्राद्गोपायस्यथो
नूबंध्यायैसमिष्टयजुषामुपरिष्टात्क्षत्रंप्रपद्येक्षत्रं मा ब्रह्मणो गोपायतु क्षत्राय स्वाहे

राम
॥२३॥

तित्तनदृतीयं क्षत्रं वा एष प्रपद्यते यो राष्ट्रं प्रपद्यते क्षत्रं हि राष्ट्रं तं क्षत्रं प्रपन्नं ब्रह्म न परिजि
नाति क्षत्रं मा ब्रह्मणो गोपायत्विस्याहथेनं क्षत्रं ब्रह्मणो गोपायेत् क्षत्राय स्वाहेति तदेन
श्रीणाति तदेनत्प्रीतं ब्रह्मणो गोपायति सेषेष्टापूर्त्तस्य वा परिज्यानिः क्षत्रियस्य यजमा
नस्य यदेतेआहुतीस्तस्मादेने एव होतव्ये ॥२२॥ अथेंद्रो वै देवतया क्षत्रियो भवति
त्रैष्टुभश्छंदसा पंचदशस्तोमेन सोमो राज्येन राजन्यो बंधुना स ह दीक्षमाण एव ब्राह्म
णतामभ्युपैति यत्कृष्णाजिनमध्यूहति यद्दीक्षितव्रतं चरति यदेनं ब्राह्मणा अभि
संगच्छंते तस्य ह दीक्षमाणस्येंद्र एवेंद्रियमादत्ते त्रिष्टुब्वीर्यं पंचदशस्तोम आयुः सोमो
ह

...रोयत्राम्... नोर्तिमन्यो वा अयमस्माद्भवतिब्रह्मणः॥ अयं भवतिब्रह्मवा अयमु
गवैत्तं तदिति ...नः स पुरस्ताद्दीक्षाया आहुतिं हुत्वाहवनीयमुपतिष्ठतेनेन्द्रार्हवाया
एभिनत्रिभष्टंद्रसो॰नपचदशेनस्ते॥मानसोमाद्राज्ञोनपित्र्याद्बंधोर्मामवरुद्धियमा
दितमात्रिषुब्धीं॰मापंचदशेनस्तोमेन आयुर्मा सोमो राज्यमापितरोयत्रास्कीत्तिंसेदेदि
येणवीर्येणायुषा राज्येनयसावभुनाग्निर्देवतानामुपैमिगायत्रीं॰पदस्त्रिवृतंस्तोमंसो
मंराजानंब्रह्मप्रपद्येब्रा॰शरणंभवामीतितस्यह्हेनेन्द्र॰दियमात्तेनत्रिष्टुब्वीर्येनपंचद
शस्तोमेनआयुर्नेसोमोराज्येनपितरोयत्रास्कीत्तिंयएवमेतामाहुतिंहुत्वाहवनी

ममुपस्थायदीक्षतेक्षत्रियस्तन्॥२३॥अथावैसोवैदेवतयाक्षत्रियोदीक्षितोभव
तिगायत्र्यंछंदसात्रिवृत्स्तोमेनब्राह्मणोबपुनासहोद्वस्यत्वेवक्षत्रियतामभ्युपे
तितस्यहैद्वस्यतोग्निरेवतेजआदत्तेगायत्रीवीर्यंत्रिवृत्स्तोमआयुर्ब्राह्मणाब्र
ह्मयशस्कीर्तिमन्योवाअयमस्मद्भवतिक्षत्रंवाअयंभवतिक्षत्रंवाअयमुपावर्त्त
नइतिवदंतःसोनुबध्यायेसमिद्धयजुषामुपरिष्टाद्धुत्वाहुतिमाहवनीयमुपतिष्ठे
[illegible]नाग्नेर्देवता[illegible]एमिनगायत्र्याछंदसोनत्रिवृतस्तोमानब्रह्मणेदंचोनाम
[illegible]पागायत्रीवीर्यमात्रिवृत्स्तोमजायुर्माब्राह्मणाब्रह्मयशस्की

त्विंस [illegible] जसा [illegible] र्य णाय्युषा ब्रह्मणाय त्वा साकी सेंद्रिं [illegible] व नामुपेमि त्रिष्टुभं छंदः पंच
दशं स्तोमं से [illegible] जानं क्षत्रं प्रपद्ये [illegible] त्रियो भवामि ॥ देवाः पितरः पितरो देवा योऽस्मि
स सन्यजे ॥ स्वमद्द [illegible] मिष्टं स्वं पूर्त्तं स्वं श्रांतं स्वं हुतं ॥ तस्य मे यमग्निरूपद्रष्टा यं वायुरुप
श्रोता सावादि [illegible] नुख्याता रमे हयुए वास्मि सो ॥ स्मीति तस्य ह ना ग्निस्ते जआ ददते
नगायत्री वीर्यं न त्रिवृत्स्तोम आयुर्न ब्राह्मणा ब्रह्मयत्वा स्की तिंय एव मेतामा हुतिं
हुत्वा हवनीयमुपस्थाय्योऽरवस्यु ति क्षत्रियः सन् ॥२७॥ अथातो दीक्षाया आ
वेदनस्यैव तस्य हुये ब्राह्मणास्य दीक्षितं ब्राह्मणो दीक्षिष्टेति दीक्षामावेदयंति कथं
स्य

क्षत्रि[यस्]यावेदयेदिति यथैवैतद्ब्राह्मणस्य दीक्षितस्य ब्राह्मणो दीक्षिष्टेति दीक्षामावे
दयंस्येवमेवैतत्क्षत्रियस्यावेदयेत्पुरोहितस्यार्षेयेणेति तन्नादृतौं ॥ निधाय वा ए
षस्वान्यायुधानि ब्रह्मण एवायुधैर्ब्रह्मणो रूपेण ब्रह्मभूत्वा यज्ञमुपावर्त्तते तस्मा
त्तस्य पुरोहितस्यार्षेयेण दीक्षामावेदयेयुः पुरोहितस्यार्षेयेण प्रवरं प्रवृणीरन् ॥ २५ ॥
अथो तायजमानभागस्यैव वदाहुः प्राश्नीयात्क्षत्रियो यजमानभागां ३ न प्राश्नीयां ३
इति ॥ यत्प्राश्नीयादहुतादं हुतं प्राश्य पापीयान्स्याद्यन्न प्राश्नीयाद्यज्ञादात्मानमन्तरीयाद्यज्ञो
वै यजमानभागः स ब्रह्मणे परिहृत्यः पुरोहितायतने वा एतत्क्षत्रियस्य यद्ब्रह्मा र्द्धात्मो

ब्रा.स.
॥२६॥

इत्यात्मष्टत्विय... यस्पुरोहित उपाह परोक्षेणेव प्राश्नित रूपमाप्नोति नास्य प्रत्यक्षं भक्षितो भ
वति यज्ञ उ ह वा एष प्रत्यक्षं यद्ब्रह्मा ब्रह्मणि हि सर्वो यज्ञः प्रतिष्ठितो यज्ञे यजमानो यः एव
तद्यज्ञमप्यत्यर्जतीति यथाप्त्वा पोयथाग्नावग्निं तद्धैनातिरिच्यते तद्धैनं हिनस्ति तस्मात्सब्र
ह्मणोपहूतोऽग्नीद्भैक्षं जुह्वति प्रजापतेर्विभान्नाम लोकस्तस्मिंस्त्वा दधामि सह यजमानेने
त्याहेति तत्तथा न कुर्याद्यजमानो वै भाजमानभागो यजमानं ह सोऽग्नौ प्रवृणक्ति य एनं
तत्र ब्रूयाद्यजमानमग्नौ प्रावाक्षीः प्रास्याग्निः प्राणान् धक्ष्यति मरिष्यति यजमान इति श
श्वत्त ॥ स्यात्तस्मात्तस्याग्नान्नेयात्प्राशान्नेयात् ॥२६॥ इति सप्तमपंचिकायां चतुर्थोऽध्यायः॥

राम
॥२६॥

विश्व[illegible]ह सौषद्मनः श्यापर्णान्परिचक्षाणो विश्यापर्णं यज्ञमाजह्रे तद्धानुबुध्य श्यापर्णा
स्तं यज्ञमाजग्मुस्ते ह तदंतर्वेद्यासांचक्रिरे तान्ह दृष्ट्वोवाच पापस्य वा इमे कर्मणः कर्तार आ
सतेऽपूतायै वाचो वदितारो य श्यापर्णा इमानुत्थापयतेमे मेंतर्वेद्यासिषतेति तथेति तानु
त्थापयांचक्रुस्ते होत्थाप्यमाना रुरुविरे येभ्यो भूतवीरेभ्योऽसितमृगाः कश्यपानां सोम
पीथमभिजिग्युः पारिक्षितस्य जनमेजयस्य विकश्यपे यज्ञे तैस्ते तत्र वीरवंत आसुः कस्वि
त्सोऽस्माकमस्ति वीरो य इमं सोमपीथमभिजेष्यतीत्ययमहमस्मि वो वीर इति होवाच रामो मा
र्गवेयो रामो [illegible]स मार्गवेयोऽनूचानः श्यापर्णीयस्तेषां होत्तिष्ठतामुवाचापि नु राजन्नित्थं

विदं वेदेरुद्धापमंतीति यस्त्वं कथं वशश्वब्रह्मबंधविति ॥२७॥ यत्रेंद्रं देवताः पर्यवृंजन्वि
श्वरूपं त्वाष्ट्रमभ्यमंस्त वृत्रमस्तृत यतीन्सालावृकेभ्यः प्रादादरुर्मघानवधीद्बृहस्प
तेः प्रत्यवधीदिति तत्रेंद्रः सोमपीथेन व्यार्ध्यतेंद्रस्यानु व्यृद्धिं क्षत्रं सोमपीथेन व्यार्ध्यता
पींद्रः सोमपीथेन त्वष्टुरामुष्य सोमं तदु द्रुमे वाद्यापि क्षत्रं सोमपीथेन स यजं भक्षं
विद्याद्यः क्षत्रमस्य सोमपीथेन व्यृद्धं स्ययेन क्षत्रं समर्ध्यते कथं तं वेदेरुद्धापयं
तीति नेस्य ब्राह्मणत्वं तं भक्षां रुं वेद हीति तं वेनो ब्राह्मण ब्रूहीति तस्मै वै ने राजन्निति हो
वाच ॥२८॥ त्रयाणां भक्षाणामेकमाहरिष्यंति सोमं वा दधि वापो वा स यत्सोमं ब्राह्मणा

नांस । सो ब्राह्मणांस्तेन भक्षेण जिन्विष्यसि ब्राह्मणकल्पस्ते प्रजायामाजनिष्यत आदा
य्याप. य्यावसायी यथाकामप्रयाप्यो यदा वै क्षत्रियाय पापं भवति ब्राह्मणकल्पोस्य प्र
जायामाजायत ईश्वरो हास्माद्द्वितीयो वा तृतीयो वा ब्राह्मणतामभ्युपैतोः स ब्रह्मबंधवे
न जिज्यूषितोथ यदि दधि वैश्यानां स भक्षो वैश्यांस्तेन भक्षेण जिन्विष्यसि वैश्यक
ल्पस्ते प्रजायामाजनिष्य(ते) अन्यस्य बलिकृदन्यस्याद्यो यथाकामप्रयाप्यो यदा वै क्षत्रिया
य पापं भवति वैश्यकल्पोस्य प्रजायामाजायत ईश्वरो हास्माद्द्वितीयो वा तृतीयो वा वैश्य
तामभ्युपैतोः स वैश्यतया जिज्यूषितोथ यद्यपः शूद्राणां स भक्षः शूद्रांस्तेन भक्षेण

श्री॰स॰
॥२८॥

जिह्व्यसि-शूद्रकल्पस्ते प्रजायामाजनिष्यतेऽन्यस्य प्रेष्यः कामोत्थाप्यो यथाकामवध्यो
यद्वै क्षत्रियः पापं भवति शूद्रकल्पोऽस्य प्रजायामाजायत ईश्वरो हास्माद्द्वितीयो वा
तृतीयो वा शूद्रतामभ्युपेतोः स शूद्रतायाजिज्यूषितः ॥२९॥ एते वै ते त्रयो भक्षा
राजन्निति होवाच येषामाशां नेयात्क्षत्रियो यजमानोऽथास्य स स्वो भक्षो न्यग्रो
धस्यावरोधाश्च फलानि चौदुंबराण्याश्वत्थानि प्लाक्षाण्यभिषुणुयात्तानि भक्ष
येत्सोऽस्य स्वो भक्षो यतो वा अधि देवा यज्ञेनेष्ट्वा स्वर्गं लोकमायंस्तत्रैतांश्चमसान्यु
ब्जंस्ते न्यग्रोधा अभवन्न्युब्जा इति हाप्येनानेतर्ह्याचक्षते कुरुक्षेत्रे ते ह प्रथमजा

राम
॥२८॥

यघ्ने ॥ नांतेभ्यो हान्येधि जातास्ते यन्यंचो रुहंस्तस्मान्यङ्रोहति न्यग्रोहो न्यग्रोहो वै ना
मतं न्यग्रोहं संतं न्यग्रोध इत्याचक्षते परोक्षेण परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥२०॥ तेषां
यश्चमसानां रसो वाङैत्ते वरोधा अभवन्नथ य ऊर्ध्वास्तानि फलान्येष ह वाव क्षत्रि
यः स्वाद्भक्षान्नैति यो न्यग्रो॥धस्यावरोधांश्च फलानि च भक्षयत्युपाह परोक्षेणैव
सोमपीथमाप्नोति नास्य प्रत्यक्षं भक्षितो भवति परोक्षमिव ह वा एष सोमो राजा
यन्न्यग्रोधः परोक्षमिवैष ब्रह्मणो रूपमुपनिगच्छति यत्क्षत्रियः पुरोधयैव दीक्ष
येव प्रवरेणेव क्षत्रं वा एतद्वनस्पतीनां यन्न्यग्रोधः क्षत्रं राजन्यो नितत इव हि क्ष

२९

ना॰स॰
॥२९॥

त्रियो राष्ट्रे वै स न्भवति प्रतिष्ठितइव नितत इव न्यग्रोधो वरोधैर्भूम्यां प्रतिष्ठितइ
व तत्यक्षत्रियो यजमानो न्यग्रोधस्यावरोधांश्च फलानि च भक्षयत्यात्मन्येव तत्
क्षत्रे वनस्पतीनां प्रतिष्ठापयति क्षत्र आत्मानं क्षत्रे ह वै स आत्मनि क्षत्रं वनस्पती
नां प्रतिष्ठापयति न्यग्रोध इवावरोधैर्भूम्यां प्रतिराष्ट्रे तिष्ठत्युग्रं हास्य राष्ट्रमव्यथ्यं
भवति य एवमेतं भक्षं भक्षयति क्षत्रियो यजमानः ॥ ३१ ॥ अथ यदौदुंबराण्यु
र्जो वा एषोन्नाद्याद्वनस्पतिरजायत यदुदुंबरो भौज्यं वा एतद्वनस्पतीनां मुर्ज्जमेवा
स्मिं स्तन्नाद्यं भौज्यं च वनस्पतीनां क्षत्रे दधाति सोथ यद्राज्यस्थानि तेजसो वा एष व

राम
॥२९॥

नस्पतिरजायत यदश्वत्थः साम्राज्यं वा एतद्वनस्पतीनां तेज एवास्मिंस्तत्साम्राज्यं च वन
स्पतीनां क्षत्रे दधात्यथ यत्प्लाक्षाणि यत्रासो वा एष वनस्पतिरजायत यत्प्लक्षः स्वाराज्यं
च ह वा एतद्वैराज्यं च वनस्पतीनां यत्रा एवास्मिंस्तत्स्वाराज्यं वैराज्यं च वनस्पतीनां क्षत्रे
दधात्येतान्यस्य पुरस्ता॥दुप [illegible] मानि भवंत्यथ सोमं एजानं क्रीणंति तेरेजस एवा वृतोपत
सथासप्रतिवे [illegible] यो [illegible] सत्थ्यमहैरतान्यध्वर्युः पुरस्तादुपकल्पयेतापिवर्णं
च [illegible] द्विवधगे फलके द्रोणकलशं दशापवित्रमद्रीमूतभृतं चाधवनीयं चस्था
लिमुदं चनं चमसं चतद्यदेतद्राजानं प्रातरभिषुण्वंति तदेनानिदधपाविगृह्णीयात्

श्री·स·
॥·७॥

अन्यानि सुनुयान्माध्यंदिनायान्यानि परिशिंष्यात् ॥७२॥ तद्यथैतांश्चमसानुन्नये
युः दृ तं यजमानचमसमुन्नयेत्तस्मिन्दर्भेतरुणकं प्रास्येत्स्यात्तां तयोर्वषट्कृते तः प
रिषिद्ध पूर्वे प्रा दधिक्राव्णो अकारिषमिति तय श्रीतस्या हा कारयानुवषट्कृते परमा
दधिक्रोः स्वसा पे ॥७३॥ तद्यत्रैतांश्चमसानाहरेयुस्तदेतं यजमानचमसमाह
रेत्तान्यत्रोद्धृत्य नियुस्तदेनमुपोद्धृत्य यान्नद्यदेव होतारश्चमयेतं यदा चमसं भक्षयेद्
धेन तया भक्षयेद्यदत्र शिष्टं रसिनः सुतस्य यदिन्द्रो अपिबच्छचीभिः ॥ इदं तद
स्य मनसा शिवेन सोमं राजानमिह भक्षयामीति शिवो ह वा अस्मा एष वानस्पत्यः

राम
॥७४॥

श्रिवे मनसा भक्षितो भवत्यंयुं हास्य राष्ट्रमव्यथ्यं भवति य एवमेतं भक्षं भक्षयति क्ष
त्रिये। यजमानः स न एषि हृदे पीतः प्रण आयुर्जीवसे सोम तारीरित्यात्मनः प्रत्यभिमृश
ईश्वरो ह वा एषो प्रत्यभिमृष्टो मनुष्यस्यायुः प्रत्यवहर्तोर्न ह वै भक्षयतीति तद्यदेवं
नात्मानमभिमृशत्यायुरेव न प्रतिरत आप्यायस्व समेतु ते सं ते पयांसि समु यन्तु वा
जा इति चमसमाप्याययन्त्येष मे रूपाभ्यां यच्छन्ति भिरूपं तद्धेम ॥३३॥ तद्यत्रैतान्
भ ... पुल्लद्ते यजमानश्च मसं सार्द्यैत्तामश्रोप्रकंपयुः स्तोरेन मेनु प्रकंपयेद
य ... नं भक्षये ... सपीतस्य देवसोम ते मतिविदः ... पितृभिर्भक्षितस्य

यु २

31

ब्रा॰स॰
१२१११

भक्षयामोतै प्रातःसवने भागशंसो भक्षं रुद्रैरिति माध्यंदिने काव्यैरिति तृतीयसव
ने ऊमा वै पितरः प्रातःसवन ऊर्वा माध्यंदिने काव्यास्तृतीयसवने तदेनान्पितॄनेवाम
तान्सवन[illegible]जः करोति सर्वो हैव सोमं तरति ह स्माह प्रियव्रतः सोमापो यः कश्च सव
नभागिस्सम्तारं ह वै[illegible]स्यादेतः सवनभाजो भवन्त्यग्रं हास्य राष्ट्रमव्यथ्यं भवति
य एवमेतं भक्षं भक्षयाति क्षत्रियो यजमानः समानमात्मनः प्रत्यभिमर्शं समानमाप्या
यनं चमसस्य प्रातःसवनस्यैवाव्ववात्रातःसवने चरेयुर्माध्यंदिनस्य माध्यंदिने तृती
यसवनस्य तृतीयसवने तमेवमेतं भक्षं प्रोवाच रामो मार्गवेयो विश्वंतराय सौषद्म

राम
१२१११

श्री·स·
।।२५।।

नाय।तस्मिन् होवाच प्रोक्ते सहस्रमु ह ब्राह्मणतुभ्यं दद्मः सख्यापर्ण ऊमेय
ज्ञाः स्येतमु हैव प्रोवाच तुरः कावषेयो जनमेजयाय पारिक्षितायैतमु
हैव प्रोवाचेतु [illegible] तनार दैसोमकायसा हदेव्यायस हदेवायसा
र्ज्ञायाय [illegible] चाव धायभीमाय वैदर्भाय नग्नजिते गांधा
राय एतमु [illegible] हैव प्रोवाचाग्निः सनश्रुतायारिंदमाय क्रतुविदे जा
नकय एतमु हैव प्रोवाच वसिष्ठः सदासे पैजवनायैते हतेस

राम
।।२५।।

82

श्री॰ग॰

॥३२॥

वेएवमहउजग्मुरेतंभक्षंभक्ष्यं येस्वासर्वेदेवमाहारा

॥३॥नासुरादित्यद्वहस्मश्रियांप्रतिष्ठितास्तपंक्ति

सर्वाभ्योदिग्भ्योबलिमावहंतेआदित्यइवहवै

श्रियांप्रतिष्ठितस्तपंक्तिसर्वाभ्योदिग्भ्योबलिमावहं

त्युग्रेहास्यराष्ट्रमव्यथ्यंभवतियएवमेतंभक्षंभक्षयं

॥ राम ॥

॥३२॥

तिक्षत्रियोयजमानोयजमानेः॥३४॥इतिपंचमोध्यायः॥५॥
र्वषेपिंगलनामसंवत्सरेउत्तरायणगिष्मऋतोअषाढमासेकृष्ण
पक्षेद्वितियायां वासरेतद्दिनेतृतीप्रहरेसमाप्तं॥श्रीसुभंक॥
-पनाम्नः॥ घनगरेउमाकांतस्यसुतेनरामचंद्रेनलिखितं॥
॥५॥५॥५॥५॥५॥५॥५॥५॥५॥५॥

॥ समपवंचिकालमाप्तं॥ श्रीगुरूभ्योनमः॥

[OrderDescription]
,CREATED=18.10.20 11:51
,TRANSFERRED=2020/10/18 at 11:57:04
,PAGES=67
,TYPE=STD
,NAME=S0004115
,Book Name=M-1126-ETREY BRAHAMAN
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF

FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF

FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF

FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF

FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF

FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF

FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,